Eduskunnan
valtiovarainvaliokunnan
maatalousjaosto
HE 146/2021 vp

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MAATALOUSJAOSTOLLE

4H on Suomen suurimpia nuorisojärjestöjä, jonka toiminta on vuosien mittaan uudistunut ja kehittynyt myönteisesti. 4H-nuorisotyö on ennaltaehkäisevää työtä, jonka kohderyhmänä ovat 6–28-vuotiaat lapset ja nuoret. Käytännön nuorisotyötä toteuttavat 200 suomenkielistä ja 18 ruotsinkielistä paikallisyhdistystä eri puolilla Suomea. 4H toimii sen puolesta, ettei yksikään lapsi tai nuori jäisi syrjään yhteiskunnasta.

4H tukee kasvua työelämään ja yrittäjyyteen

4H-nuorisotyön ydinsisältö kiteytyy *Kolme askelta työelämään* -toimintamallissa. Se kertoo siitä, miten 4H-järjestö tukee lapsen ja nuoren kasvua vastuulliseksi ja yritteliääksi kansalaiseksi. Ryhmätoiminnassa (1) opitut tiedot ja taidot luovat pohjan työelämätaitojen kehittymiselle (2), työllistymiselle ja yrittäjyydelle (3), joita 4H on tukemassa ja mahdollistamassa monipuolisten, eri ikäryhmille suunnattujen tuotteidensa ja palveluidensa kautta.

Kestävää kasvua tekemällä oppien

4H-järjestön visio ”Kestävää kasvua tekemällä oppien” kiteyttää 4H:n olemassaolon tarkoituksen ja tavoitteen lapsen ja nuoren näkökulmasta. Kestävä kasvu viestii kestävää elämäntapaa tukevista tiedoista, taidoista ja asenteista, joita lapsi ja nuori 4H-harrastuksessa oppii. Vuonna 2020 4H:n eri toimintamuodoilla tavoitettiin 120 000 lasta ja nuorta.

Kestävä elämäntapa tarkoittaa 4H-järjestössä ruokakasvatusta, nuorten kestävän metsä- ja luontosuhteen rakentumisen tukemista sekä kestäviin valintoihin kannustamista. Tämän lisäksi 4H painottaa toiminnassaan lasten ja nuorten tarvitsemia tietoja, taitoja ja osaamista, jotka kestävät muuttuvassa maailmassa.

4H:ssa nuoret oppivat kantamaan vastuuta ympäristöstä konkreettisella tavalla. Tästä erinomaisena esimerkkinä toimii yhteistyössä yritysten ja nuorten kanssa toteutettava maatalousmuovin Reilu Teko -kierrätyshanke. Vuonna 2020 hankkeessa kerättiin ennätykselliset yli 750 000 kiloa muovia kiertotalouden periaatteiden mukaisesti hyötykäyttöön.

Yhteistyössä Suomen Metsäsäätiön kanssa 4H mahdollistaa vuosittain yli 35 000 koululaiselle tutustumisen metsäluontoon ja metsäalan ammatteihin. Luonnontuotteiden keruu ja siihen kannustaminen

Suomen 4H-liitto
Karjalankatu 2 A, 00520 Helsinki
Y-tunnus: 0202342-5
4h.fi

on tärkeä osa 4H-järjestön toteuttamaa yrittäjyyskasvatusta erityisesti Pohjanmaalla, Pohjois-Suomessa ja Uudellamaalla. 4H ostaa vuosittain merkittävän määrän puolukkaa, mustikkaa, pihlajanmarjoja sekä muita luonnontuotteita edelleen jatkojalostettavaksi. Esimerkiksi koronapandemiakesien 2020–2021 aikana 4H-järjestön Satosankarit-marja-asemat ostivat liki 600 000 kiloa mustikkaa, puolukkaa ja pihlajanmarjoja marjateollisuuden jatkojalostettavaksi. Määrä on merkittävä jo maamme huoltovarmuudenkin näkökulmasta.

Ilmastonmuutoksen hidastamiseen 4H-järjestö on kehittänyt Taimiteko-toimintamallin. Taimiteko tarkoittaa konkreettista tekoa, jonka niin yksityishenkilö kuin yhteisökin voi tehdä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Taimitekojen tavoitteena on työllistää suomalaisia nuoria sekä lisätä Suomen metsien hiilinieluja istuttamalla taimia alueille, jotka eivät ole aktiivisen metsä- ja maatalouden tai turvetuotannon piirissä. 4H-järjestön tavoitteena on istuttaa 10 000 hehtaaria uutta metsää vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2019 käynnistyneessä toiminnassa on istutettu vuoden 2021 loppuun mennessä uutta metsää noin 200 hehtaaria ja työllistetty satoja nuoria.

4H-kerhoissa lapset oppivat monipuolisesti käytännön tietoja ja taitoja koulutetun ohjaajan tuella itse tekemällä. Suosittuja 4H-kerhoja on yhteensä 2 900 eri puolilla Suomea. 4H:n organisoimat leirit, kilpailut ja koulujen kanssa tehtävä yhteistyö tarjoavat lisää mahdollisuuksia ryhmässä toimimiseen, oppimiseen ja harrastamiseen. Kansalaisyhteiskunnassa 4H ennaltaehkäisee lasten ja nuorten syrjäytymistä. Harrastustoiminnalla on tässä keskeinen rooli. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus vähintään yhteen harrastukseen.

4H:n kautta jo yli 13-vuotias voi saada ensimmäisen työkokemuksen ja päästä kokeilemaan yrittäjyyttä ohjatusti. Paikalliset 4H-yhdistykset tarjoavat työtilaisuuksia vuosittain tuhansille nuorelle. Yrittäjyydestä kiinnostunut nuori voi perustaa 4H-yhdistyksen tuella oman 4H-yrityksen. Vuonna 2020 nuorten kiinnostus 4H-yritystoimintaan oli ennennäkemättömän suurta, kun 4H-yrittäjänä toimi jo yli 1 600 nuorta.

4H-järjestön erityisenä vahvuutena ovat paikallisissa yhdistyksissä työskentelevät päätoimiset toimihenkilöt. Vakituinen henkilöstö mahdollistaa laajan kerhotoiminnan lisäksi kansalaisjärjestöistä mittavimman työllistämistoiminnan sekä monien paikkakuntien tärkeiden erillishankkeiden toteuttamisen. Perinteisesti kunnilla ja 4H-yhdistyksillä on ollut läheinen yhteistyösuhde. Kunnat rahoittavat lasten ja nuorten kerhotoimintaa, koulutuksia, työllistämistä ja yrittäjyyskasvatusta. Usein 4H-yhdistys tuo kuntaan lisäarvoa palvelusopimuksen kautta. 4H-yhdistys voi perustyönsä lisäksi olla täydentämässä kunnallista nuorisotyötä sekä osallistua monipuolisesti myös muuhun kunnan palvelutuotantoon.

Lasten ja nuorten harrastamiseen liittyen on Suomessa käynnissä merkittäviä muutoksia, joiden vaikutuksia lasten ja nuorten harrastamisen kokonaisuuteen on hyvä analysoida eri näkökulmista. Hallitusohjelmassa (Harrastamisen Suomen mallissa) on varattu kunnille rahoitusta, jonka avulla parannetaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja mahdollistetaan harrastaminen niillekin, joilla ei ennestään ole harrastuksia. 4H-paikallisyhdistykset ovat ottaneet kunnissa aktiivisen roolin Harrastamisen Suomen mallissa harrastustoiminnan tuottajina. Kuntien käytännöissä on kuitenkin suurta vaihtelua ja toteutuksessa on ilmennyt paljon haasteita.

Vaarana on, että lasten ja nuorten harrastustarjonta supistuu, eikä harrastamisen moninaisuutta voida turvata. Pahimmillaan malli luo sirpaleisuutta ja ohjaa kuntia lyhytkestoiseen, pistemäiseen harrastustarjontaan, joka voi muuttua vuosittain tai jopa lukukausittain. Erityisesti huoli liittyy pienten paikkakuntien harrastustarjontaan, joiden osalta malli voi jopa vähentää lasten ja nuorten harrastamista.

Nuoret vertaisohjaajat ovat Suomessa perinteisesti olleet merkittävässä roolissa lasten ja nuorten harrastuksissa. Suomen harrastamisen mallissa ei huomioida alle 18-vuotiaiden nuorten merkitystä. 4H-järjestössä nuoret kerhonohjaajat kasvavat ohjaajuuteen ja saavat ohjatessaan myös tärkeää kokemusta työelämää varten. Ohjaajanuoret ovat myös esikuvia pienemmille lapsille. Suomen harrastamisen mallissa ohjaajien tulee olla yli 18-vuotiaita, mikä on mielestämme ristiriidassa mallin tavoitteiden kanssa.

Aluehallintovirastojen myöntämiä avustuksia lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan on esitetty leikattavaksi vuoden 2022 talousarvioesityksessä merkittävästi (3,0 M€--> 1,4 M€) vuoden 2021 tasosta. Avustukset ovat vuositasolla merkinneet 800 000–1 000 000 euron tukea yhdistysten toteuttamaan kerho- ja päiväleiritoimintaan. Esitys ja sen vaikutukset ovat herättäneet järjestössä laajaa keskustelua. Tämänhetkisen tiedon mukaan rahoitus päiväleiritoimintaan tulee säilymään, mutta kerhotoiminnan avustukset poistuvat. On selvää, että leikkaus tulee heikentämään merkittävästi 4H-järjestön taloudellista tilannetta, koska varsinaista sopeutumisaikaa leikkauksen aiheuttaviin vaikutuksiin ei juurikaan ole.

Jo nyt tiedetään, että lapset ja nuoret ovat kärsineet erityisen paljon pandemia-ajan poikkeusolosuhteista. Ongelmat ovat kärjistyneet ja seuraukset tulevat näkymään yhteiskunnassa pitkään. Nuorisotyön merkitys korostuu entisestään. 4H-toiminta tarjoaa valtiolle ja kunnille edullisen ja monipuolisen vaihtoehdon kaikenikäisten nuorten tilanteen parantamiseen harrastamisen, nuorten työllisyyden ja yrittäjyyden kautta. Rakenteet ja toimintamallit nuorten hyvinvoinnin tukemiseen ovat järjestössä valmiiksi olemassa.

4H luo hyvinvointia kaikkialle Suomeen

Suomen tulevaisuutta rakennetaan työn ja yrittäjyyden kautta. Muuttuvassa maailmassa 4H-järjestöllä on tärkeä tehtävä olla mahdollistamassa lasten ja nuorten kasvua aikuisiksi, joilla on kykyä ja halua ansaita toimeentulonsa omalla työllään joko toisen palveluksessa tai itsenäisinä yrittäjinä. 4H-järjestö mahdollistaa osaltaan lasten ja nuorten kasvua ihmisiksi, jotka pystyvät näkemään laajasti muutoksiin sisältyviä mahdollisuuksia ja osaavat hyödyntää niitä oman työuransa rakentamisessa.

4H-nuorisotyö ennaltaehkäisee syrjäytymistä, tuo harrastusmahdollisuuksia myös maaseudulle, edistää nuorten työelämävalmiuksia ja yrittäjyyttä sekä työllistää vuosittain tuhansia nuoria. 4H-nuorisotyö palvelee erinomaisella tavalla nuoren hyvän tulevaisuuden rakentamista. 4H-järjestön paikallisyhdistykset toimivat paikallisesti eri toimijoiden tärkeänä kumppanina, luoden hyvinvointia kaikkialle Suomeen.

4H-nuorisotyön valtionapua ei tule leikata

4H-järjestön valtionapu on vuonna 2021 yhteensä 4,105 miljoonaa euroa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan budjettikehyksessä vuodelle 2022 esitetään 4H-toiminnan valtionavun suuruudeksi 3,805 miljoonaa euroa. Toteutuessaan tämä tarkoittaisi, että 4H-järjestön vuosittaista valtionapua leikattaisiin 300 000 eurolla eli yli 7 %:lla.

Leikkaus veisi harrastuksen 2 000 lapselta ja työpaikan 500 nuorelta

Valtiovarainministeriön esityksen toteutuminen olisi käytännön 4H-nuorisotyön kannalta äärimmäisen dramaattinen. Jos 7 % leikkaus tehtäisiin toimintaan, niin pelkästään 4H-järjestön mahdollistama nuorten yrittäjä- ja palkkatulo tippuisi 400 000 euroa. Työllistettyjen nuorten ja 4H-yrittäjien määrä tippuisi liki 500 nuorella. 4H-kerhojen määrä tippuisi yli 200 kerholla, mikä lopettaisi hyödyllisen ja edullisen harrastustoiminnan 2 000 lapselta. Koululaisten metsäpäivä jäisi toteutumatta 2 500 koululaiselta. Ajokortti työelämään -kurssia jäisi ilman yli 500 yhdeksäsluokkaista.

THL:n ja Sitran tekemien tutkimusten perusteella peruskoulun varaan jäävät aiheuttavat julkishallinnolle elinaikanaan keskimäärin jopa 370 000 euron lisäkustannukset verrattuna koulutuksen hankkiviin. 4H-järjestön tekemä työ tukee erityisesti peruskoulun päättävien nuorten siirtymistä toiselle asteelle muun muassa Ysit töihin -toimintamallin avulla. Tämän lisäksi on tärkeä tiedostaa, että 4H-järjestön mahdollisti vuonna 2020 nuorille yli 5 600 000 euron palkka- ja yrittäjätulon eli yksi euro valtionapua loi 4H-toiminnan kautta 1,5 euroa tuloja nuorille.

4H-järjestön rahaliikenne on yli 28 miljoonaa euroa vuodessa, mistä valtionavun osuus on varsin rajallinen. Valtionavulla on kuitenkin ratkaiseva vipuvaikutus 4H-nuorisotyöhön. Se toimii eräänlaisena siemenrahana, jonka avulla voidaan organisoida vaikuttavaa työtä eri puolilla Suomea ja edesauttaa nuorten työllistämistä sekä yritystoimintaa.

4H-nuorisotyötä tehdään kattavasti joko täydentämällä kunnallista nuorisotyötä tai pienemmissä kunnissa hoitamalla se kokonaan. Viime vuosina 4H-yhdistykset ovat tehneet ostopalvelusopimuksia kuntien kanssa erilaisten nuorisopalveluiden tuottamisesta. Näitä ovat olleet esim. haja-asutusalueiden kerhotoiminta, iltapäivätoiminta, nuorten kesätyöllistäminen ym. Tämä on ollut mahdollista yhdistyksissä olevan palkatun työvoiman turvin. Tästä syystä 4H-toiminta on oleellinen tuki ja vahvistus heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien nuorisotyön hoidolle.

Kuntien taloudellinen tilanne on vaikea, ja säästötavoitteita on asetettu myös nuorisopuolen määrärahoihin. Tämä aiheuttaa myös paikallisille 4H-yhdistyksille erittäin haastavan taloustilanteen. Maa- ja metsätalousministeriön kautta tulevan valtionavun leikkaus niukentaisi 4H-järjestön tulevia resursseja entisestään. Perusrahoituksen olemassaolo muodostaa sen perustan, jonka avulla nuorisotyöhön ja neuvontaan käytettävät aineelliset ja henkiset panokset kyetään moninkertaistamaan.

Tässä haasteellisessa tilanteessa 4H-nuorisotyön voimavarat on jo nyt viritetty äärimmilleen. Mahdollinen valtionavustuksen supistus aiheuttaisi toiminnalle kohtalokkaita seurauksia muun muassa

siten, että 4H-nuorisotyö loppuisi joillakin alueilla, joilla se on ollut ainoa järjestetyn harrastustoiminnan muoto. Säilyttämällä paikallinen toiminta pystytään jatkossakin turvaamaan monipuolinen nuorisotyö kattavasti muuttuvassa kuntakentässä.

Edellä olevan perusteella Suomen 4H-liitto esittää, että eduskunta ottaa valtion vuoden 2022 talousarvioon momentille 30.10.55 lisäyksenä 500 000 euroa valtionapuna 4H-toimintaan.

Helsingissä 8. päivänä lokakuuta 2021

SUOMEN 4H-LIITTO RY

Tomi Alakoski
Toimitusjohtaja